

MÂNDRĂ SĂ FIU RROMĂ

De la Fața Luncii la Sorbona

Anina Ciuciu
cu Frédéric Veille

Traducere din franceză de
Ana Antonescu

REALITY **SHOCK**

M
PANDORA

Editori:

Fondator:

Redactor:

Design:

Imagine copertă:

Director producție:

DTP:

Corectură:

Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu
Silviu Dragomir
Ion Mărculescu, 1994
Domnica Drumea
Radu Manelici
© Charly TRIBALLEAU
Cristian Claudiu Coban
Răzvan Nasea
Elena Bițu
Ana-Maria Tamaș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIUCIU, ANINA

Mândră să fiu rromă : de la Fața Luncii la Sorbona /

Anina Ciuciu, Frédéric Veille; trad.: Ana Antonescu. - București : Pandora

Publishing, 2014

ISBN 978-973-1989-40-2

I. Antonescu, Ana (trad.)

821.135.1-94

Titlul original: *Je suis Tzigane et je le reste*

Autor: Anina Ciuciu cu Frédéric Veille

Je suis Tzigane et je le reste © City Editions 2013

Copyright © Pandora M, 2014

C.P. 27-0490, București

T/F: +4 021 300 60 90

W: pandoram.ro

Pandora M face parte din Grupul Editorial Trei

Pentru Nicolae și Constanța, părinții mei

PREFAȚĂ

București, februarie 2013

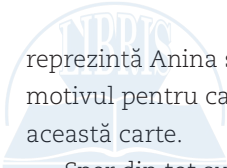
Era în decembrie 2012, în plină eră a mondializării și modernizării, a comunicării prin intermediul mass-media și al rețelelor sociale, când am primit un mesaj pe e-mail de la o tânără, al cărei nume îmi era familiar. Tânăra studentă de la cea mai prestigioasă universitate pariziană, Sorbona, mă ruga să-i fac prefața cărții pe care tocmai o scria și care avea să apară în curând în Franța sub titlul *Je suis Tzigane et je le reste*.

Tânăra femeie era Anina, prima studentă de etnie rromă care fusese admisă la această universitate cu tradiție, cunoscută în lumea întreagă. Cu puțin înainte să-mi ceară această

prefață, apăruserăm împreună în paginile unei reviste românești de mare tiraj, ce consacra o ediție specială unor persoane și celebrități de origine rromă care-și făuriseră o carieră de succes. În aceeași perioadă, povestea ei fusese transmisă pe numeroase canale din presa scrisă și audiovizuală din România. Se vorbea despre parcursul său admirabil, pentru care o contactasem și eu însumi, ca să o premiez în cadrul ceremoniei „Gala de excelență a rromilor“, organizată la București în data de 18 decembrie 2012. Ceremonie la care, din păcate, nu a putut participa, fiindcă avea examene la facultate chiar în aceeași zi.

Povestea Aninei îmi amintește de propria poveste, de la viața petrecută în regimul comunist pe care l-a cunoscut țara noastră, până la perseverența nemăsurată de care am avut nevoie ca să-mi depășesc condiția precară și să reușesc în viață.

Mă bucur că Anina a găsit în ea curajul și forța de a pune pe hârtie experiențele, evenimentele, deopotrivă dureroase și traumatizante, dar și fericite, care au condus-o la această etapă din viața ei. Îmi dau seama cât de greu i-a fost, dar voința sa de a duce la bun sfârșit o luptă împotriva prejudecăților din pricina cărora a suferit personal și din pricina cărora, din păcate, comunitatea noastră a suferit de-a lungul secolelor, își are pe deplin justificată reticența. Și fără îndoială că, grație unui efort prin care se depășește pe sine însăși, ea va reuși, sunt sigur, să-și ducă până la capăt proiectul. Ambiție pe care o susțin cu cel mai mare entuziasm, dată fiind misiunea de integrare a comunității rrome în societatea românească, misiune care îmi revine de mai mulți ani, mai întâi în calitate de ambasador european al minorității rrome în 2007 și 2008, apoi în calitate de consilier de stat care se ocupă de problema rromă, și pe care voi continua să o sprijin în cursul mandatului meu de senator. Lupta contra prejudecăților a devenit menirea mea. Iar exemplul pe care-l

reprezintă Anina servește din plin acestei cauze nobile. Iată motivul pentru care am acceptat cu plăcere să prefațez această carte.

Sper din tot sufletul ca mesajul pe care-l transmite mărturia Aninei să influențeze un număr cât mai mare de tineri de origine rromă și nu numai, să reprezinte pentru cititori un model de supraviețuire, un exemplu care să demonstreze că prin muncă, perseverență și încredere îți poți crea propriul drum și îți poți clădi propria viață.

Sunt profund convins că, așa cum eu însumi am reprezentat un model pentru Anina, prin experiența și succesul său, prezentate în acest volum, îi va inspira și ea pe tinerii rromi de azi, precum și pe cei din generațiile viitoare.

Damian Drăghici,
consilier de stat însărcinat cu problema rromilor
pe lângă Prim-ministrul român

INTRODUCERE

În toiul verii 2012, evacuările taberelor de romi s-au aflat pe prima pagină a ziarelor din Franța. Manuel Valls, ministrul Afacerilor Interne, numit doar cu câteva luni în urmă în cadrul guvernului socialist al lui Jean-Marc Ayrault, își reafirma cu această ocazie, pe toate frecvențele și în fața tuturor camerelor, voința de „a desființa taberele când există o hotărâre judecătorească”. Exact acesta era și cazul taberei de la Villeneuve-le-Roi, în Val-de-Marne, în care o sută de adulți și copii care se stabiliseră acolo din primăvară erau pe cale să fie alungați de trupele CRS¹ și de buldozere.

1 Les Compagnies républicaines de sécurité, corp al Poliției Naționale Franceze, intervenind în manifestații și asigurând protecția civililor. (N.t.)

Aceeași măsură fusese luată și în Evry, în departamentul Essonne, oraș în care Manuel Valls fusese primar înainte de a intra în guvern. La Villeneuve-le-Roi, ca și la Evry, la Marsilia, la Créteil, în nord, sau în regiunea lyoneză, procedurile judiciare se înmulțeau.

Și, de fiecare dată, autoritățile invocau rațiuni strict legate de siguranța oamenilor, condiții de insalubritate inacceptabile. „Trebuie găsite soluții în ceea ce privește asigurarea de locuințe și integrarea, dar în primul rând trebuie scoși din țară cei care sunt în situație de ședere ilegală”, adăugase atunci Manuel Valls.

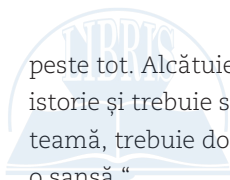
În acest context în care presa nu vorbea decât despre desființarea taberelor, mizerie, expulzare, în această perioadă în care, pe anumite bloguri, unii au profitat la maximum ca să-și scuipe din nou veninul asupra rromilor, o voce blândă s-a auzit răsunând pe frecvența RTL.

Cea a Aninei, o tânără de douăzeci și doi de ani, care locuia în Bourg-en-Bresse, în Ain. Cu accentul ei ușor, ea explica în dimineața de 23 august 2012 că trăise în *squat-uri*², în tabere, în camere dărăpănate când sosise în Franța, la vârsta de șapte ani. Apoi povestea cum dormise într-un camion, că nu-și potolise niciodată foamea, că cerșise, iar asta fusese umilitor pentru ea.

Din reportajul lui Frédéric Perruche aflăm însă și că învățase franceza în câteva luni, că luase bacalaureatul la profilul științific cu medie bună, că tocmai obținuse, cu rezultate strălucite, licența în Drept. Și, mai ales, că peste câteva zile avea să ajungă să studieze la celebra Universitate Sorbona din Paris.

„Când treci prin ceea ce am trecut eu, ești determinat la culme să reușești, spunea ea. Este singura modalitate prin care poți să-ți iei revanșa asupra vieții. Rromii nu sunt numai persoane care cerșesc sau care trăiesc așa, hoinărind

2 Imobile goale ocupate abuziv de cei care nu au locuință. (N.t.)

peste tot. Alcătuiesc o comunitate care are o cultură, o istorie și trebuie să încerci să-i cunoști. Nu trebuie să vă fie teamă, trebuie doar să încercați să ne înțelegeți și să ne dați o șansă.“

* * *

Când am ascultat ce spunea în dimineața aceea, am vrut să știu mai multe despre tânăra care avea curajul să vorbească, despre acea absolventă care voia să devină judecător, despre acel parcurs unic prin care o fată din taberele de romi ajungea până la Sorbona.

Câteva zile mai târziu, eram la ea acasă, la Bourgen-Bresse. Și a început să-mi spună povestea ei. Tânăra femeie timidă de la începutul întrevederii a cedat rapid locul unei copile care îmi povestea amintirile ei dintr-o altă lume, dintr-o altă epocă.

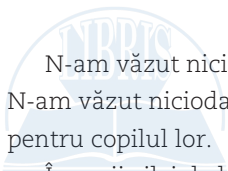
Nu-mi venea să-mi cred urechilor. Fiecare relatare, fiecare amintire adânc ascunse în cotloanele memoriei țâșneau la suprafață într-un torent de cuvinte, imagini crude, murdare, oribile.

Dar, pe măsură ce trecea timpul, frazele ei deveneau mai blânde, mai vesele, mai pline de speranță, mereu însoțite de o fărâmă de nostalgie.

Copilul redevenise adult, dar ea nu uitase de unde venise și nici unde voia să ajungă.

Am rămas vreme de o săptămână alături de această femeie care se dezvăluia din ce în ce mai mult cu fiecare zi și care considera că acest prag „Sorbona“, această călătorie la Paris, departe de părinți, sosea prea repede, mult prea repede.

Pentru că îi era teamă de momentul în care avea să-și lase căminul în urmă. Pentru prima dată în frageda ei vârstă, avea să plece departe de ai săi, să zboare cu propriile aripi, pentru binele ei și fericirea întregii familii.

N-am văzut niciodată părinți atâț de mândri de fiica lor.
N-am văzut niciodată părinți care să se sacrifice atâț de mult
pentru copilul lor.

În zorii zilei de luni, 17 septembrie 2012, Anina a intrat
la Sorbona, gândindu-se la părinți, la drumul incredibil pe
care-l străbătuse până acolo.

În ziua aceea, la știri, nimeni nu a vorbit despre evacua-
rea taberelor de rromi.

اینگ

Niciodată nu voi reuși să le mulțumesc îndeajuns părinților mei pentru cât de mult m-au ajutat să fiu ceea ce sunt astăzi și ceea ce aspir să devin. Știu, poate că e cam banal să spui asta sau să o scrii, dar chiar o cred cu adevărat. De fapt, am crezut-o dintotdeauna, încă din copilărie; o copilărie cu amintiri deja atât de îndepărtate, dar pentru totdeauna înrădăcinate în memoria mea.

Așa că, atunci când îi văd pe tatăl meu și pe mama mea, când îi privesc și când pe chipul lor apare acel zâmbet prietenos dintotdeauna, în ciuda încercărilor pe care le-au trăit, îmi promit ca, în ziua în care voi avea și eu copii, să pot dovedi același curaj, aceeași dârzenie, aceeași forță de dăruire pentru a iubi, pentru a ajuta și a susține.

Pentru că, de când m-am născut, ei n-au încetat nicio clipă să vrea ce-i mai bun pentru copiii lor. De-a lungul anilor, au făcut tot ce au putut astfel ca viața mea (și a celor

trei surori ale mele) să fie cât mai bună posibil, cu prețul unor sacrificii adeseori uriașe. Le-au făcut punându-și în pericol viața și sănătatea, de-acum atât de slăbită.

Dacă stau însă bine să mă gândesc, se pare că dorința de a vrea ce-i mai bun pentru aproapele tău este adânc înrădăcinată, se află în gena poporului meu. Se pare că recompensa cea mai frumoasă pentru o mamă și un tată este să-și vadă copilul că a ajuns cineva și că s-a luptat pentru asta.

De când mă știu, părinții mei nu și-au dorit altceva. Chiar și astăzi, tot la asta aspiră. Toată viața au dat piept cu munții, s-au izbit de ziduri, de uși închise. Adeseori, ușile le-au fost trântite în față, n-au reușit să dărâme zidurile și nici să escaladeze munții. Dar nu au renunțat niciodată — pentru noi, pentru ei.

Viața mea, ca și aceea a părinților mei și a surorilor mele, nu a fost întotdeauna ușoară și mi-e cât se poate de clar că viitorul meu și al apropiaților mei nu se anunță deloc senin.

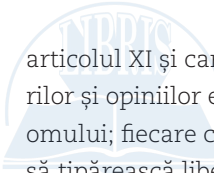
Este soarta noastră; suntem pregătiți încă de la naștere. Unii au totul de-a gata de când vin pe lume și nu trebuie decât să ceară ca să obțină: nu a fost cazul meu.

Viața mea și a celor de-un neam cu mine a fost, este și va rămâne o luptă veșnică împotriva nedreptății și prejudecăților: sunt rromă, rromă din România.

Sunt rromă și azi sunt mândră să fiu astfel și s-o declar răspicat. N-a fost însă mereu așa.

Și dacă astăzi trăiesc în Franța, țara drepturilor omului, lupta mea — menirea mea —, ca și cea a semenilor mei, trebuie dusă zilnic, pentru a șterge așa-zisa diferență a noastră față de ceilalți și pentru ca textul Constituției, redactat în 1789 de reprezentanții poporului francez, să fie respectat și în ceea ce ne privește.

Primul articol stipulează: „Oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi...” Fraza pe care am iubit-o și am apărut-o mereu, încă de când eram copil, este însă cea care constituie

articolul XI și care afirmă: „Comunicarea liberă a gândurilor și opiniilor este unul din drepturile cele mai de preț ale omului; fiecare cetățean poate deci să vorbească, să scrie și să tipărească liber...”

E ceea ce mi-am dorit dintotdeauna: să am dreptul să acționez liber, fără constrângeri. Doar că, de-a lungul vieții mele și a apropiaților mei, mi-am dat seama rapid că acestea nu erau decât niște cuvinte frumoase!

Trăiesc de cincisprezece ani în Franța, țară europeană, țară fără frontiere. Dar și asta este doar pe hârtie. Pentru că trebuie să dovedesc în fiecare zi că locul meu și al familiei mele este aici, în patria lui Voltaire, că, de atâția ani, noi suntem acum acasă în Franța.

Am citit recent undeva că rromii, care au fost dintotdeauna alungați, erau un popor mereu pe drumuri. Dacă așa stau lucrurile, atunci pot lesne să spun că azi părinții mei au trecut, sper, de ultima barieră!

Sper din toată inima că ei nu vor face cale-ntoarsă și că își vor putea așeza definitiv bagajele în acest loc care pare Eldorado, la capătul unui drum presărat cu obstacole. Pentru ei, pentru poporul rrom adesea puțin cunoscut, dar despre care se scriu atâtea, am vrut să-mi spun povestea, ca toată lumea să priceapă că, în adâncul sufletului nostru, există iubire și speranță, că nu vrem să fim respinși sau compătimiți, ci doar înțeleși.

Mă numesc Anina, am douăzeci și doi de ani, țara mea este Franța, dar originile mele se află undeva la mai bine de două mii de kilometri de Paris. M-am născut la Craiova, în frigul românesc al lunii ianuarie 1990.

În iarna aceea înghețată, țara mea trăia cea mai mare revoluție din istoria sa. Într-adevăr, cu câteva săptămâni înainte, poporul român se revoltase, sătul de atâtea nedreptăți și mizerie, oprimat de anii de dictatură, toate astea ducând la căderea vechiului regim comunist și la executarea

soților Elena și Nicolae Ceaușescu. Ajuns la putere în 1965, Conducătorul fusese ultimul, în „estul” Europei, care fluturase stindardul dogmei, care pusese în practică un naționalism de fațadă, ceea ce n-a făcut decât să-i accentueze tendințele xenofobe.

În vremea aceea, viața nu era deloc ușoară pentru români. Însă pentru poporul român sau „Romani Cel” (de unde denumirea de *romanichel* în franceză), a fost clar cea mai rea perioadă din existența sa — acest popor care venise din India în jurul anului 800 și se stabilise pe locul ce avea să devină România. Sub regimul dictatorial, poporul nostru a fost întruna umilit, agresat și obligat să se supună voinței politice. Cei care erau atunci la putere au făcut totul ca strămoșii mei să-și părăsească meseriile vechi de secole, meserii diverse ca fierar, căldărar, împletitor de coșuri, cărămidar, tâmplar... Alții, și asta încă din vremuri îndepărtate, aveau talent artistic și dădeau spectacole ca muzicieni, dansatori, dresori de șerpi sau de urși. Majoritatea femeilor ghiceau în cărți, preziceau viitorul sau erau spălătorese și se ocupau de copii. Dar regimul comunist românesc, această republică pretins populară, i-a silit pe toți acești oameni să muncească în ferme de stat, ca niște sclavi. Și îmi cântăresc bine cuvintele când spun „sclavi”.

În spiritul politicii represive instaurate în țara mea, Ceaușescu preconizase sedentarizarea forțată a romilor, care au fost mutați în case vechi, făcute din te miri ce și aflate la marginea orașelor.

Într-unul din aceste cartiere, situat aproape de periferia de vest a Craiovei, trăia familia mea. Bineînțeles că nu am decât niște amintiri vagi despre locurile acelea așa cum erau ele pe atunci, în schimb, îmi amintesc foarte bine că ne adunaserăm toți în casa lui Boana, bunicul meu dinspre tată.

Bunica mea se numea Cizmărița. În această locuință modestă, pe care bunicul o construise cu mâinile lui, trăiau și

părinții mei, sora mea mai mare, Anita, sora mea mai mică, Maria, unchiul Gari cu soția lui, Carmena, și copiii lor, Tibi, gemenele Nori și Meri, și mezinul, Boana.

Unchiul meu Vasile, cel mai mare dintre fiii lui Boana, locuia într-o casă lipită de cea a bunicului, cu soția lui, Ministra, cu ficele lor, Ancuța, Citadela, Pamela și cu fiul lor, Tibi. Și eram mereu împreună.

Toți rromii trăiau astfel, în familie, unul lângă altul, uniți. Așa e tradiția la noi.

În casele noastre, se găsește întotdeauna o încăpere centrală, în care copiii, apoi părinții, iau masa când au ce să mănânce. Apoi, în jurul acestei camere, se află mai multe încăperi, în care dorm frații și surorile.

Conform tradiției, fiii rămân în casa părinților și îi ajută pe aceștia atât financiar, cât și la treburile de zi cu zi, în vreme ce ficele se duc să locuiască la soț, într-o altă casă, care nu este niciodată foarte departe de cea părintească.

În felul acesta iau naștere cartierele de rromi, în care toată lumea se cunoaște, în fiecare casă găsimu-se câte un văr, o mătușă, un frate vitreg...

Din toate studiile și cercetările făcute de puținele organizații care se interesează de poporul nostru reiese adesea că, în aceste cartiere în care suntem tolerați, primul motiv de neliniște, în afară de insalubritate, este suprapopularea.

Într-adevăr, unele familii trebuie, pentru că nu au de ales, să trăiască îngrămădite, câte cincisprezece sau douăzeci de oameni în două camere. Coabitarea este, desigur, de cele mai multe ori dificilă, nu există intimitate și, din nefericire, promiscuitatea duce la căsătorii între rude în unele familii. Din fericire, noi n-am trăit așa ceva.

* * *

În schimb, am avut parte din plin de insalubritate! Ca și alte familii din cartierul Fața Luncii, în care locuiam. Erau

mai multe locuințe mici, făcute din ciment, cărămizi, un șir de construcții din lemn, tablă și diverse alte materiale reciclate. Toate aceste case se aliniau mai mult sau mai puțin în peisaj, înșiruindu-se de-a lungul străzii Hanul Roșu, o stradă pietruită, plină de găuri și aproape impracticabilă pentru mașini, mai ales iarna.

Vara, ne invadea praful, alături de mirosurile care veneau de pe câmpul învecinat, care servea drept groapă de gunoi a orașului. Acolo, era un soi de fum, ceva ca o pâclă ce plutea permanent peste gunoaiele deversate, un loc folosit ca teren de joacă de către unii copii din cartier.

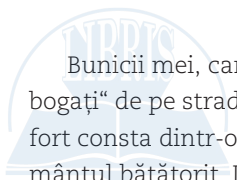
Dar acest depozit de gunoi sub cerul liber era mai ales o sursă de descoperiri pentru cei mai năpăstuiți dintre noi. Mulți își petreceau ziua acolo, căutând prin grămezile de gunoi, scotocind, dezgropând, ca să dea de ceva ce le-ar fi putut fi util.

Este cartierul copilăriei mele, locul unde m-am născut, unde am trăit. Acolo se afla, așadar, căminul familiei noastre; o casă cu pământ pe jos, un adăpost fără apă curentă, fără sistem de canalizare, cu acces precar la sistemul electric, mai mult sau mai puțin improvizat de bărbați.

În acest cartier în care continuă să trăiască rromii din Craiova, nu există niciun acoperiș etanș. Peste tot, olanele și tabla sunt deteriorate, lăsând ploaia, zăpada, vântul să pătrundă în case. Nici pereții locuințelor nu sunt izolați conform normelor de construcție.

Altfel spus, eram supuși capriciilor anotimpurilor: ploaia toamna, căldura sufocantă vara, dar mai ales frigul înghețat, când temperatura scade mult sub zero grade, ne puneau în pericol sănătatea.

Nu ajungi la bătrânețe într-o tabără de rromi. Studiile arată că, și în prezent, speranța de viață aici este cu zece până la cincisprezece ani mai mică decât în alte părți! În secolul trecut, în Fața Luncii, ca în toate taberele din Europa Centrală și de Est, lucrurile stăteau încă și mai rău.

Bunicii mei, care în vremea aceea erau printre cei „mai bogați” de pe stradă, dispuneau de o casă, al cărei unic confort consta dintr-o sobă și covoare mari, întinse direct pe pământul bătătorit. Dar nici la ei nu era apă. Mama se ducea să ia apă de la sute de metri de casă, aproape de civilizația care făcuse totul ca să nu ne dea o picătură.

Și, în ciuda vârstei fragede pe care o aveam atunci, îmi amintesc cum mama și una dintre mătușile mele se întorceau din oraș înghețate, ducând blocuri de gheață pe care apoi le spărgeau în niște cazane mari, negre, puse deasupra unui foc de lemne. Apoi, puteam să ne spălăm în lighene foarte mari. Ca să spele rufele, mama se ducea la un râu de la ieșirea din oraș. Adeseori, folosea și adăpătoarea mare de piatră, care se găsea în grădina bunicului. Și nu, pe vremea aceea nu aveam robinet, puț sau vreo sursă naturală de apă.

Cel mai rău e că și în 2012 lucrurile stau la fel. Nimic nu s-a schimbat în România. Rromii continuă să-și ducă zilele cantonați la periferiile cel mai puțin vizibile ale orașelor, în zonele cele mai îndepărtate, dar mai ales în cele inundabile, aflate în apropierea gropilor de gunoi sau pe terenurile cele mai sterile, pe care nu crește nimic. Și cum o parte infimă dintre rromi sunt proprietari ai pământurilor pe care și-au improvisat o locuință, iar orașele și comunele ne-au tolerat mai mult sau mai puțin prezența în acele locuri, nu s-a avut în vedere niciun efort, niciun proiect de amenajare sau de îmbunătățire.

În acest context, e o utopie să spunem azi că, într-o zi, autoritățile din România vor lua decizia să asigure curent electric sau un minim sistem de canalizare în cartierele de rromi.

* * *

Am totuși numai amintiri frumoase din acel cartier în care, copil fiind, îmi petreceam ziua sărind șotronul, ca toți copiii din lumea întreagă. Însă jocul nostru favorit era acela de a face mici grămăjoare de olane pe care le spărgeam apoi